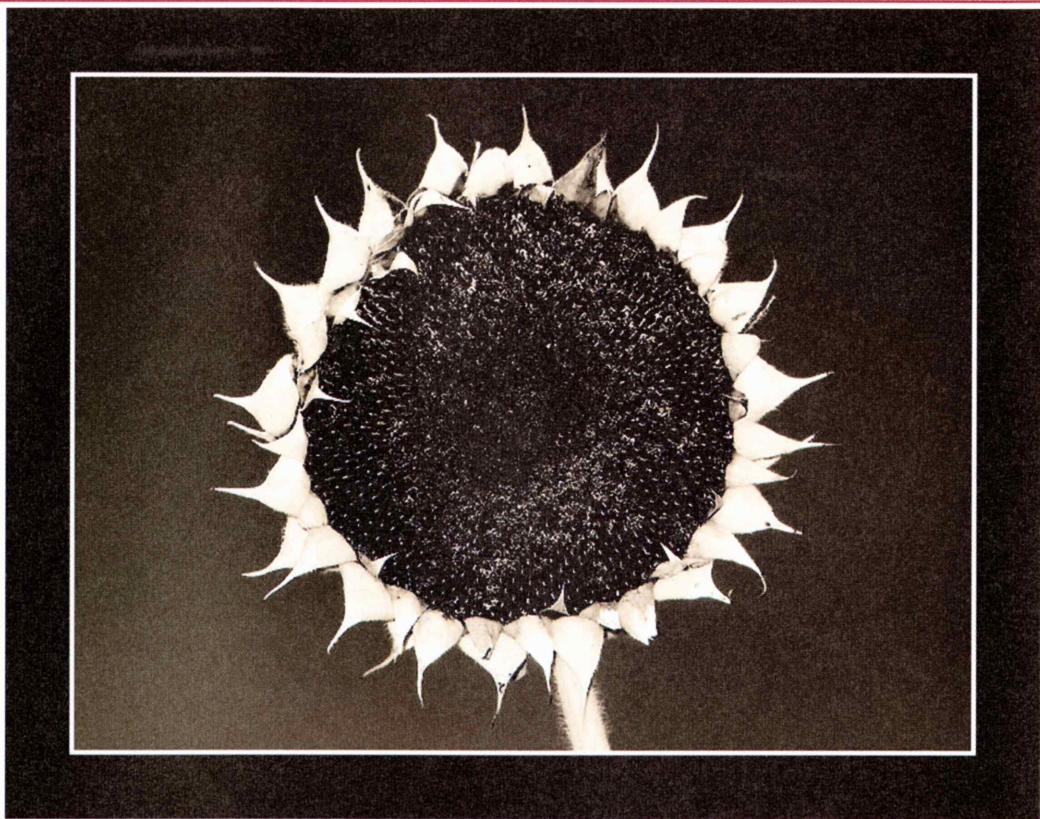

V zadnjem času je v Sloveniji čedalje več razprav o naši polpretekli zgodovini, posebno v času med drugo svetovno vojno 1941–1945 in tudi še po njej. Eni postavljajo zahtevo, da bi to razpravo prepustili stroki – zgodovini – in da bi jo čim manj reševala politika, drugi pa čedalje glasneje odpirajo vprašanja o nepojasnjenih dogodkih, ki so povezani z državljansko vojno in revolucijo v Sloveniji.

Spomin na pobite

Mit se nadaljuje

Še danes pogosto slišimo in bremo, da je bila OF ustanovljena 27. aprila 1941 in da pri nas v času druge svetovne vojne ni bilo revolucije. Dejstvo pa je, da je bila 27. aprila 1941 ustanovljena Protiimperialistična fronta za boj proti nemškimi, italijanskim in predvsem anglo-ameriškim imperialistom, ki naj bi za svoje cilje hoteli pritegniti tudi jugoslovanske narode. V tem času je KP povečevala SZ in priznavala sporazum med nacistično Nemčijo in SZ. To je mnoge neozaveščene Slovence pripeljalo do tega, da so z veseljem pričakali in pozdravili prihod nemškega okupatorja na slovensko ozemlje. OF je bila ustanovljena šele po 22. juniju 1941, ko je Nemčija napadla SZ. Dejstvo pa je tudi, da je KPS brez vednosti IO OF že avgusta 1941 ustanovila Varnostno obveščevalno službo (VOS) za boj proti okupatorju in domačim nasprotnikom OF in KP in da sta bila že septembra 1941 sprejeta sklep o konstituiranju slovenskega narodnoosvobodilnega odbora in odlok o zaščiti slovenskega naroda in

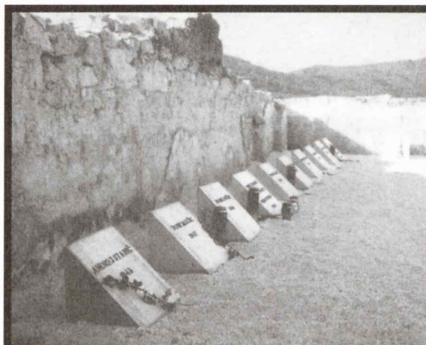
njegovega gibanja za osvoboditev in združitve. S tema aktoma je bila OF in s tem tudi KP postavljena za edinega nosilca odpora proti okupatorju in vsakdo, ki bi organiziral odpor proti okupatorju, je bil že vnaprej obsojen na smrt. To pa pomeni, da je KP že od vsega začetka hotela vključiti v osvobodilni boj tudi boj za nasilen prevzem oblasti že med okupacijo, torej revolucionarni boj.

Nastop nacionalne ilegale

Že na začetku okupacije in še pred napadom Nemčije na SZ pa so se na odpor proti okupatorju pripravljale nekdanje meščanske stranke in skupine aktivnih oficirjev Jugoslovanske vojske v domovini (JVvD – slovenska nacionalna ilegala), ki niso priznavali okupacije Jugoslavije in s tem tudi ne Slovenije. Do konca leta 1941 so bile ustanovljene posamezne legije. Pripadniki teh legij so se s prisego kralju in vladi – takrat edini legitimni predstavnici Jugoslavije v Londonu – zavezali odporu proti

okupatorju. Program tega odporniškega gibanja je med drugim vseboval sklep o ustanovitvi Združene Slovenije v skupni državi Jugoslaviji, kar je bil tudi eden temeljev kasnejšega programa OF. Odporniški gibanji sta se razlikovali le v načinu izvajanja tega programa. Meščanske stranke so za čas okupacije zagovarjale kontinuiteto države in reševanje narodnostnih in socialnih vprašanj po končani vojni, OF pa je zagovarjala in izvajala te rešitve že v času okupacije. Te razlike so postajale čedalje očitnejše in razdor med obema strane-

ma se je čedalje bolj poglobljajal. Posebno je ta razdor postal globok po sprejetju obeh že navedenih aktov, ki ju zaradi njune revolucionarne naravnosti lahko smatramo za začetek globljega razdora med obema gibanjema in tudi za začetek revolucije z vsemi njenimi posledicami. Odnos KPS do nacionalne ilegale je dovolj jasno pokazal Kardelj, ko je dejal, da je nacionalna ilegala “ilegalna kontrarevolucionarna organizacija, ki se skriva za demagoškimi gesli”. S tem je Kardelj priznal revolucijo, še preden so se na protikomunistični strani pojavili prvi oboroženi oddelki. Revolucijo v Sloveniji priznava tudi dr. Ivan Kristan v svojem prispevku v časniku Delo (5. aprila in dalje), ko piše: “Posebnost revolucije med NOB 1941–1945 je v tem, da revolucija sama po sebi ni bila cilj NOB, ampak je bila njen sestavni del in rezultat, lahko bi rekli tudi stranski proizvod narodnoosvobodilnega boja zoper okupatorja.” (Navedek iz prispevka v časniku Delo) V nadaljevanju pri-

Ostanki cerkvice sv. Krvi, ki je danes spomenik žrtvam nasilja med drugo svetovno vojno. Tu so nagrobniki pobitih leta 1943.

spevka avtor navaja, da je vse revolucije spremlja tudi nasilje. Dogajanje med drugo svetovno vojno 1941—1945 pa jasno kaže, da je komunistična revolucija na Slovenskem s svojim vsebinskim ciljem prevzeti vso oblast v Sloveniji za ta svoj cilj do skrajnosti izkoristila boj proti okupatorju in ta boj podredila revolucionarnemu nasilju.

Vojaški nastop in Grčarice

Prvi organizirani vojaški oddelki nacionalne ilegale so se na terenu pojavili spomladi 1942. Do tedaj – in še pred nastankom “vaških straž” – na protikomunistični strani še nihče ni segel po orožju, VOS pa je v Sloveniji likvidirala že okoli tisoč Slovencev – svojih idejnih nasprotnikov. Da so bile te likvidacije rezultat revolucionarnega nasilja, kaže, da so bile med likvidiranimi tudi ženske in celo otroci. Namen tega nasilja je bil

1943 so 21 zapornikov postavili pred sodišče in uprizorili t. i. kočevski proces, na katerem so jih 16 obsodili na smrt z ustrelnostjo, 4 na prisilno delo, enega pa so izločili iz postopka. Sočasno so veliko ujetnikov ustrelili takoj po vdaji. V “obdobju Grčaric” je bilo tako pobitih skoraj 300 zajetih pripadnikov JVvD. Posebno hud zločin je likvidacija 14 ranjenih ujetnikov, pripadnikov odreda iz Grčaric, ki so izginili neznano kam (njihov seznam je dokumentiran). Še istega meseca pa je bilo v “obdobju Turjaka” ubitih še okrog tisoč Slovencev. Tudi to dogajanje kaže na nasilno revolucionarno obdobje. Dr. Tone Ferenc v svojem prispevku v koledarju Prešernove družbe za leto 1993 piše, “da se je s temi usmrčitvami še bolj poglobilo že tako nepremostljivo nasprotje med narodnoosvobodilnim gibanjem in njegovimi nasprotniki in so se tudi okrepili ele-

tih 1963 in 1964 v strokovnem glasilu Pravniki. Dr. Anton Kržišnik med drugim piše: “V zgodovini naše ljudske revolucije imajo pravniki pomembno mesto, in to tako zaradi svojih prizadevanj za izredno visoko stopnjo našega sodstva med narodnoosvobodilnim bojem kot tudi zaradi njihove množične udeležbe.” (...) “Temelj kazenskega sodstva je bil odlok o zaščiti naroda in njegovega gibanja za osvoboditev in združitve, ki ga je izdal Slovenski narodnoosvobodilni odbor 16. septembra 1941.” Jernej Stante – tožilec na procesu – pa piše: “Mislim, da je prav, da se ob teh dneh spominjamo naše revolucije, da posebej poudarimo delo naših pravnikov v času narodnoosvobodilnega boja.”

Revolucionarno naravnost postopkov in obsodb lahko razberemo tudi v samih dokumentih procesa. V obrazložitvi obsodbe je med dru-

sa okupacije.” Podobne utemeljitve obsodb najdemo tudi v mnogih kasnejših povojnih procesih proti tako imenovanim mihailovičevcem.

Epilog

Med drugo svetovno vojno je bilo torej v Sloveniji revolucionarno nasilje nad ljudmi, ki so se tudi hoteli upreti okupatorju, vendar so priznavali kontinuiteto države Jugoslavije. Ti so bili še dolgo po končani drugi svetovni vojni – nekateri pa so še danes – državljani “druge kategorije”, ki jim sicer priznavajo v času druge svetovne vojne sodelovanje z zahodnimi zavezniki, vendar za dosego “drugačnih političnih ciljev”. Res pa je, da je bila kraljeva vlada v Londonu legitimna jugoslovanska vlada do jeseni 1945 in da se je šele tedaj dokončno nehala monarhija Karađorđevićev. To je čas, ki daje legitimnost dejavnosti JVvD in njenih služb. Interes KPS pa je bil revolucionarna sprememba oblasti v Sloveniji že v času okupacije. Šele ko bosta zgodovinska in pravna znanost priznala, da interesi KP niso bili interesi celotnega slovenskega naroda, bo resnici zadoščeno. Brez tega bodo vsa prizadevanja za reševanje še nepojasnjenih dogodkov v Sloveniji med drugo svetovno vojno ostala brez uspeha. Priznanje temeljne krivde revolucionarnega nasilja in sprava s počastitvijo mrtvih bosta prinesla pripravljenost za enotno delovanje in prizadevanje ne samo za obstoj, ampak tudi za vsestranski razvoj in napredek slovenskega naroda.

Maščevanje ni naš cilj. Ko se spominjamo vseh padlih in pomorjenih v medvojnem revolucionarnem obdobju in z mirno dostojanstveno vestjo častimo njihov spomin, v kar vključujemo tudi vsakoletno komeemoracijo na ruševinah kapelice v Mozlju, želimo, da v slovenskem merilu s priznavanjem resnice in spravnim razpoloženjem sklenemo žalostno obdobje slovenske zgodovine med drugo svetovno vojno in po njej ter začnemo s skupnimi prizadevanji ustvarjati lepšo, predvsem pa socialno boljšo prihodnost. Šele tedaj bomo lahko dosanjali podobe iz sanj.

Dr. Boris Kravanja
Inž. Davorin Žitnik

Slovesnost v Mozlju ob ostankih cerkvice sv. Krvi je v zadnjih letih postala že tradicionalna.

uveljavljanje neomajne moči in strahu. Sprva le besedna vojna je čedalje bolj preraščala v krvavo obračunavanje. Vrh je doseglo z napadom na centralni četniški odred Jugoslovanske vojske v domovini v Grčaricah ob kapitulaciji Italije v septembru leta 1943. Z odločilno pomočjo italijanske artilerije so partizani napadli odred in ga prisilili k vdaji. Pomoč italijanske artilerije dokazuje sodelovanje partizanov z okupatorjem, pri čemer je pomembno, da so partizani dovolili celotni italijanski armadi, ki je na ozemlju Slovenije zagrešila veliko vojnih zločinov, prosto vrnitev v Italijo. Ujete vojake, podoficirje in oficirje JVvD so odpeljali v zapore v Kočevje, težke ranjence odreda pa so po vdaji ustrelili. Oktobra

mentu državljanske vojne”. Ta ugotovitev potrjuje, da je bil obračun z ujetniki predvsem obračun z idejnimi nasprotniki in njihovo popolno iztrebljenje in da nima nobene zveze z bojem proti okupatorju. Delovanje KP v tem času lahko mirno označimo za genocid nad delom slovenskega naroda, likvidacijo odreda JVvD in pobjo ranjenih vojnih ujetnikov pa po mednarodni pravni in vojni zakonadaji posledično za vojni zločin, ki nikoli ne zastara.

Revolucionarno sodišče v Kočevju

Kočevski proces je bil nasilno revolucionarno dejanje. To sledi tudi iz ugotovitev najvidnejših sodnih akterjev procesa, ki so jih napisali v le-

gim napisano: “Prave motive in cilje, ki jih zasledujejo (op. obtoženci), lahko izberemo že iz sestava te izdajalske koalicije. Kakor zgoraj omenjeno, tvorijo njeno vodstvo slovenski voditelji bivših strank JNS in JRZ ter vodilni člani reakcionarnega krila Sokola. To so torej vodilni pripadniki onih protiljudskih režimov, ki so nad 20 let s svojo lažno demokratično strankarsko politiko varali jugoslovanske narode in široke ljudske množice s puhlimi nacionalnimi in verskimi gesli in obljubami ter črpali svojo moč iz politične zaostalosti in nezavednosti ljudstva. Že takrat so svoje protidemokratske cilje in metode opravičevali z borbo proti komunizmu ter pri tem uporabljali ista lažna gesla, kakor sedaj za ča-